

**ZWI
ERZ**

OPIEKA NAD KOTAMI

ZADANIE WŁASNE GMIN

Nowelą z dnia 16 września 2011 r. do ustawy o ochronie zwierząt wprowadzono do katalogu zadań obowiązkowych nałożonych na gminy (art. 11a ust. 2 u.o.z.) opiekę nad kotami wolno żyjącymi oraz kotami bezdomnymi.

Pierwszej ze wskazanych grup zwierząt ustawodawca nie zdefiniował i nie określił, jakie działania powinny się składać na opiekę nad kotami wolno żyjącymi, jednak obecnie dobre praktyki i orzecznictwo sądów wskazuje na zasady wykonywania tego zadania. W przypadku drugiej grupy zaś w styczniu 2023 r. wchodzi w życie nowe rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 stycznia 2022 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia schronisk dla zwierząt (Dz.U. 2022 poz. 175), w którym określono warunki utrzymywania kotów w schroniskach, a podmioty je prowadzące będą musiały się dostosować.

Tworzeniu niniejszego Informatora Fundacji ZWIERZ przyświecał cel, by przekazać, zdobytą w wieloletniej praktyce oraz pracy naukowej, wiedzę o potrzebach i funkcjonowaniu kotów wolno żyjących osobom, które będą opracowywać, uchylać oraz wykonywać programy opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt.

W Informatorze przedstawiliśmy stan prawny na dzień 31.08.2022 r.

„ *Korzystając z kilkuletniego doświadczenia w opracowywaniu opinii do programów opieki nad zwierzętami bezdomnymi, stwierdzam, że **opieka nad kotami w gminach stanowi istotny problem**. Wśród norm zawartych w programach można wskazać znaczące różnice, a **zapewniana opieka zazwyczaj nie jest wystarczająca**.*

Koty są mniej widoczną grupą zwierząt wymagającą pomocy niż psy. Określenie, do której z trzech grup napotkany kot należy, warunkuje sposób dalszego z nimi postępowania, jednak właściwa kwalifikacja nie jest łatwa, jak też nie jest oczywista.

W przypadku kotów wolno żyjących zasady opieki nie zostały określone normami prawa powszechnie obowiązującego, zaś koty bezdomne wymagają zapewnienia zupełnie innych warunków niż psy, co często nie jest brane pod uwagę przez schroniska.

Mam nadzieję, że niniejszy Informator ułatwi Państwu skuteczną opiekę nad kotami w Państwa gminie. „

dr nauk prawnych
Agnieszka Gruszczyńska

1

2

3

TRZY KOCIE GRUPY

Z JAKIM KOTEM DOMOWYM (FELIS CATUS DOMESTICUS) MOŻEMY MIEĆ DO CZYNNIENIA?

Może to być:

1. **kot utrzymywany przez jego opiekuna** (właściciela), również taki, który przemieszcza się po okolicy (tzw. kot wychodzący);
2. **kot bezdomny**, a więc taki, który zabłąkał się lub uciekł, bądź został porzucony i nie można ustalić właściciela lub dotychczasowego opiekuna;
3. **kot wolno żyjący** urodził się na wolności i żyje jak zwierzę dzikie, jednak wspierany opieką człowieka..

Jednocześnie konieczne jest wzięcie pod uwagę, że zwierzęta te mogą migrować pomiędzy wskazanymi grupami.

Nie należy odławiać i umieszczać w schronisku dla zwierząt kotów wolno żyjących, jednak po wykonaniu zabiegu kastracji może się okazać, że zwierzę jest oswojone i preferuje kontakt z człowiekiem, a nie wolne bytowanie. Również małe kociaki mogą łatwo przyzwyczać się do człowieka i chętnie z nim pozostaną. W przypadku obydwu tych grup zwierząt powinny one zostać przekazane do adopcji (nowemu opiekunowi).

Z kolei kot, który został porzucony lub się zgubił, może zachowywać się jak zupełnie dziki, co nie oznacza, że nie wymaga pomocy, jak zwierzę bezdomne.

OPIEKA NAD KOTAMI WYCHODZĄCYMI

W przypadku kotów utrzymywanych przez ich opiekunów odpowiedzialność za opiekę nad nimi, w tym kontrolę rozmnażania, zapewnienie opieki lekarsko-weterynaryjnej i odpowiedniego pomieszczenia oraz wyżywienia, ponosi właśnie opiekun.

Koty wychodzące powinny być:

- **wykastrowane** (dotyczy to zarówno kocurów, jak i kotek – wystarczy jeden kocur wychodzący i wiele kotek wolno żyjących zachodzi w ciążę);
- **zaszczepione przeciwko chorobom zakaźnym**, w tym przeciwko wściekliznie (oczywiście zabezpiecza to kota wychodzącego, jak też koty wolno żyjące);
- **trwale oznakowane mikrochipem**, co pozwoli na szybkie zwrócenie zwierzęcia jego opiekunowi.

Co prawda, nie są to wymogi stanowione prawem, jednak **skuteczne zachęcanie mieszkańców gminy do odpowiedzialności za swoje zwierzęta może znacząco wpłynąć na efektywność realizacji przez gminę opieki nad kotami wolno żyjącymi oraz kotami bezdomnymi, a więc też zmniejszyć ponoszone koszty.** Pozwoli też na ustalenie opiekuna w przypadku zdarzenia drogowego z udziałem zwierzęcia – wystarczy powiadomić opiekuna o przewiezieniu zwierzęcia do zakładu lekarsko-weterynaryjnego i wezwać do udzielenia dalszej opieki.

KASTRACJA KOTÓW UTRZYMYWANYCH PRZEZ MIESZKAŃCÓW GMINY JAKO ISTOTNY ELEMENT ZWIERZOWEJ „AKCJI KASTRACJA!”

Oczywistym jest, że koty wychodzące znacząco wpływają na ekosystem, nie tylko w zakresie polowania na gryzonie, ale także znacznie zwiększają populację kotów wolno żyjących – dotyczy to wychodzących kocurów, ale też kotek, które wracają do domu z kociętami, a opiekunowie nie mają pomysłu, co z nimi zrobić.

ZWIERZowa „Akcja Kastracja!” jest więc również skierowana do opiekunów kotów utrzymywanych w domach.

Założenia:

- Kocia ciąża trwa od 52 do 65 dni.
- Kotka rodzi 3 razy w ciągu roku.
- W miocie rodzi 6 kotów, z czego połowa to kotki, które rodzą w kolejnym roku i wszystkie koty przeżywają.
- Każda kotka rodzi tylko jeden rok.

1
kotka

Po 1 roku **19** kociąt

Po 2 latach **181** kociąt

Po 3 latach **1 639** kociąt

Po 4 latach **14 761** kociąt

Po 5 latach **132 859** kociąt

OPIEKA NAD KOTAMI WOLNO ŻYJĄCYMI

Pojęcie kota wolno żyjącego znalazło się tylko w art. 11a ust. 2 pkt 2 ustawy o ochronie zwierząt. Przepis ten brzmi: *Program, o którym mowa w ust. 1 (program opieki nad zwierzętami bezdomnymi i zapobiegania bezdomności), obejmuje w szczególności: [...] opiekę nad wolno żyjącymi kotami, w tym ich dokarmianie.*

Powstaje więc pytanie – **co powinno mieścić się we wskazanej „opiece nad kotami wolno żyjącymi”?**

Według orzecznictwa sądów:

1. powinna gmina ustalić miejsca bytowania zwierząt oraz wskazać i nadzorować wykonawców poszczególnych zadań.

Według dobrych praktyk opracowanych przez organizacje zajmujące się ochroną zwierząt oraz Głównego Lekarza Weterynarii¹ są to następujące zadania:

2. koty wolno żyjące nie powinny być wylapywane i umieszczane w schroniskach dla zwierząt;

3. zapewnienie dokarmiania (konieczne jest oszacowanie populacji kotów oraz stworzenie listy społecznych opiekunek i opiekunów kotów – umożliwi to ustalenie ilości karmy oraz określenie osób odpowiedzialnych za realizację zadania);

4. kontrola populacji, w tym przeprowadzanie zabiegów kastracji wraz z widocznym oznakowaniem (przycięciem jednego ucha, co zabezpieczy przed powtórny odłowieniem), a później wypuszczanie w miejscu odłowienia, chyba że zwierzę kwalifikuje się do opieki domowej, np. ze względu na problemy kota ze zdrowiem lub potrzebę przebywania z człowiekiem;

5. zapewnienie kotom wolno żyjącym schronienia, w szczególności przez udostępnienie odpowiednich pomieszczeń, a jeśli to nie jest możliwe – postawienie budek;

Oprócz wymienionych wyżej zadań wskazać należy:

6. udzielanie pomocy lekarsko-weterynaryjnej kotom, które uległy wypadkom drogowym, jak też kotom chorym (celowe byłoby coroczne odrobaczanie i podejmowanie działań w przypadkach takich chorób, jak koci katar lub inne choroby wirusowe czy bakteryjne oraz w przypadkach pogryzień);

7. zapewnienie miejsc opieki na czas rekonwalescencji.

Przy czym należy pamiętać, że osoby udzielające pomocy lekarsko-weterynaryjnej takim zwierzętom, czasem nieoswojonym, powinny mieć odpowiednie przygotowanie w zakresie wiedzy i praktyki. Zapobiegnie to pogryzieniom i podrapaniom oraz konieczności przetrzymywania nieoswojonych zwierząt na obserwacji.

¹ „Zasady dobrych praktyk w sprawie programów opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt, uchwalonych przez rady gmin”.

SPOŁECZNE OPIEKUNKI I OPIEKUNOWIE KOTÓW WOLNO ŻYJĄCYCH

Bardzo ważną funkcję w opiece nad kotami wolno żyjącymi sprawują osoby, które wolontarystycznie, na co dzień opiekują się konkretną grupą kotów.

Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt powinien zawierać postanowienia dotyczące współpracy ze społecznymi opiekunami kotów wolno żyjących. Warto przewidzieć prowadzenie rejestru miejsc opieki nad kotami, w tym ich dokarmiania wraz z przypisaniem osób, które faktycznie realizują opiekę, oraz określeniem liczby kotów. Pozwoli to na oszacowanie ilości potrzebnej karmy na rok, liczby kotów wymagających kastracji oraz ocenę, czy wszystkie grupy kotów w gminie zostały objęte opieką.

Warto również opracować wzór porozumienia ze społecznym opiekunem kotów, co pozwoli na określenie obowiązków takich osób, np. w zakresie systematycznego zgłaszania zwierząt do zabiegu kastracji, systematycznego dokarmiania oraz utrzymywania czystości w miejscach bytowania kotów, jak też obowiązku zgłoszenia niemożliwości dalszego świadczenia opieki nad kotami.

OPIEKA NAD KOTAMI BEZDOMNYMI

W przypadku kotów bezdomnych sytuacja jest zgoła inna niż w przypadku poprzednich dwóch grup.

1. Gmina ma obowiązek odłowienia i umieszczenia w schronisku zwierzęcia bezdomnego, jak też jego wykastrowania oraz prowadzenia działań w celu odnalezienia dotychczasowego opiekuna lub jeżeli opiekun ten się nie zgłosi, nowego.
2. Efektywność opieki nad kotami bezdomnymi w dużym stopniu zależy od warunków, jakie zapewnia schronisko dla zwierząt. W większości schronisk nie ma specjalnie wydzielonych i odpowiednio przygotowanych miejsc dla kotów. Skutkiem tego, w tych placówkach liczba zachorowań kotów i ich śmiertelność jest bardzo wysoka.

Dla właściwego wykonania zadania zapewnienia miejsca kotom bezdomnym w schronisku istotne jest precyzyjne określenie wymogów stawianych placówce, która będzie je wykonywała.

Osiągnięcie celu, jakim jest właściwa opieka, wymaga stworzenia warunków, które zapewnią możliwość realizacji zachowań właściwych gatunkowi. Koty nie mogą być przetrzymywane w klatkach. Przygotowane pomieszczenia muszą zostać wyposażone w legowiska, półki i przedmioty, które umożliwią kotu schowanie się. Każdy kot powinien mieć swobodny dostęp do pokarmu i świeżej wody, odpowiedniej do picia. Zwierzęta te powinny być łączone w ten sposób, by nie stwarzały dla siebie zagrożenia. Ważne jest uniemożliwienie kotom rozmnażania się w schronisku, a także zapewnienie spokojnego leczenia lub rekonwalescencji zwierzętom, które tego wymagają. Koty nie powinny być utrzymywane w bliskości psów, co będzie powodować nieustający stres. Stresującym czynnikiem będzie również zbyt duża liczba zwierząt w jednym pomieszczeniu.

Przykładem dobrych praktyk będzie przystosowanie dla kotów odrębnego budynku lub jego części oraz zadbanie o możliwość wychodzenia na dwór. Potrzebne więc będą osiatkowane woliery, tak by koty mogły się wspinać po drzewach czy wygrzewać na słońcu, jednak nie mogły poza nie wyjść. Dobrym rozwiązaniem jest, po okresie kwarantanny i przeprowadzeniu kastracji kota, umieszczenie go w tzw. domu tymczasowym.

ZALETY KASTRACJI KOTÓW

Zabieg kastracji kotów przeprowadza się u zwierząt dojrzałych płciowo i jest równie ważny dla kotów i kotek.

” W jaki sposób kastracja wpływa na zachowanie kota?

Są to głównie pozytywne zmiany:

- **85% kotów przestaje znakować moczem.**

To zachowanie – typowe dla zwierząt zaznaczających granice terytorium, a także będących w okresie godowym – jest nie tylko powodem nieprzyjemnego zapachu w domu i okolicach. Może mieć również wymiar ekonomiczny, ponieważ jeżeli koty znakują w stodole, zwierzęta gospodarskie, zwłaszcza konie, nie chcą jeść zanieczyszczonego siana.

- **95% zwierząt ogranicza zakres swoich wędrówek.**

Koty niewykastrowane, poza znacznie większym obszarem terytorium niż u kotów kastrowanych, wyruszają (nieraz na kilka dni) na dalekie wyprawy w poszukiwaniu kotki w rui. Niestety wiele z takich wycieczek kończy się tragicznie.

MIT: „wykastrowany kot się nie obroni”. Po pierwsze, kot trzymający się bliżej domu jest mniej narażony na spotkania z innymi zwierzętami.

Po drugie, kot wykastrowany nie jest odbierany przez kocury jako „rywal”, przez co znacznie rzadziej staje się celem ataku. Po trzecie zaś, jeśli zajdzie taka potrzeba, kot wykastrowany reaguje z taką samą szybkością i siłą jak kocur.

- **25% kotów po kastracji staje się łagodniejsza i bardziej skłonna do pieszczot.** Nie znaczy to jednak, że po kastracji z kota robią się „cieple kluchy”. Kastracja nie zmienia osobowości czy temperamentu zwierzęcia – są to cechy uwarunkowane genetycznie. W dotychczasowych badaniach wykazano, że ani aktywność łowiecka, chęć do zabawy, ani też ogólna sprawność nie ulega zmniejszeniu po zabiegu.

”

Warto jednak pamiętać, że jeśli będziemy przekarmiać kota, to wykastrowane zwierzę łatwiej przytyje.

dr n. wet. **Jagna Kudła**, lekarz weterynarii, behawiorystka

ZWIERZOWA AKCJA KASTRACJA!

ZWIERZOWA AKCJA KASTRACJA! to projekt, który „ZWIERZ” Ogólnopolska Fundacja na rzecz Ochrony Zwierząt rozpoczęła w 2020 roku.

Proponujemy rozszerzenie prowadzonych na terenie gmin wiejskich i miejsko-wiejskich działań mających na celu zmniejszenie liczby zwierząt niechcianych (bezdomych) i zwiększenie efektywności tych działań, przy bezpośrednim wsparciu mieszkańców gmin, przez:

- wspólne promowanie oraz finansowanie zabiegów kastracji zwierząt przebywających pod opieką mieszkańców gminy oraz kotów wolno żyjących;
- możliwość nieodpłatnego udziału osób wskazanych przez Urząd Gminy w trzech profesjonalnych szkoleniach o:
 - a. tworzeniu programów opieki nad zwierzętami bezdomnymi i zapobiegania bezdomności zwierząt;
 - b. przepisach dotyczących dobrostanu zwierząt;
 - c. zasadach odbioru zwierząt w trybie administracyjnym.

Wspólne promowanie przeprowadzania zabiegów kastracji u zwierząt przebywających pod opieką mieszkańców gminy polegać będzie na przekazaniu przez Fundację ZWIERZ materiałów informacyjnych dla mieszkańców.

Wspólne sfinansowanie zabiegów – Fundacja ZWIERZ przekaże gminie 5 000 zł na i kastrację zwierząt, pod warunkiem przekazania przez gminę takiej samej kwoty na ten sam cel.

WIĘCEJ NA: www.akjakastracja.org

ZWIERZ

Ogólnopolska Fundacja na rzecz Ochrony Zwierząt

ul. Ekonomiczna 20, 43-150 Bieruń
NIP 6462937193 KRS 000053582
www.fundacjaZWIERZ.org

